

e-ISSN:2587-2168

Year: 2022

Vol: 8 Issue: 44

pp 511-522

Article ID

63737

Arrival

26 June 2022

Published

31 AUGUST 2022

DOI NUMBER<http://dx.doi.org/10.9228/ideas.63737>**How to Cite This****Article**

Bakkaloğlu, A. (2022).

"Savaş Ekonomisi ve

Rusya-Ukrayna

Savaşının Avrupa

Ekonomisine Olası

Etkilerinin Gelecek

Perspektifi",

International Journal of

Disciplines Economics

& Administrative

Sciences Studies, (e-

ISSN:2587-2168), Vol:8,

Issue:44; pp: 511-522

International Journal of
Disciplines Economics &
Administrative Sciences
Studies is licensed under
a Creative Commons
Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Savaş Ekonomisi ve Rusya-Ukrayna Savaşının Avrupa Ekonomisine Olası Etkilerinin Gelecek Perspektifi¹

Economics of War and a Future Perspective on the Possible Effects of the Russia-Ukrainian War on the European Economy

Ayşen Bakkaloğlu¹ ¹ Dr. Öğr. Üyesi., Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Ekonomi Bölümü, İstanbul, Türkiye**ÖZET**

Yeni Çağ öncesinde savaşlar toplumlarda ve piyasalarda "savaş ganimeti" kavramı sebebiyle olumlu beklentilere yol açsa da özellikle Sanayi Devrimi sonrasındaki dönemde durum tam tersine dönmüştür. Yaşanan savaşlar büyük ekonomik krizlerin de ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Özellikle güçlü bir ekonomiye sahip olduğu kadar askeri gücü de yüksek olan bir ülkenin; kendisinden daha güçsüz bir ülkenin toprak bütünlüğüne, demokrasi ve barış götürme gibi amaçlarla müdahale etmesi bu durumun karşısında uluslararası tepkilere ve yaptırımlara sebep olmaktadır.

Rusya ve Ukrayna arasında başlayan savaş da Batı tarafından Rusya'ya ciddi ekonomik yaptırımlar başlatılmasına sebep olmuştur. Ancak Rusya'ya karşı yürürlüğe konulan yaptırımlar karşılıksız kalmamış, Avrupa ekonomisinin enerji ihtiyacının büyük bir çoğunluğunu karşılayan Rusya'nın enerji maliyetlerini artırmasını sağlamıştır. Yüksek teknoloji silahlarının yanı sıra finansal araçların da silah olarak kullanılmaya başlandığı bu modern savaşın, Avrupa ekonomisinin beraberinde tüm dünyayı ciddi bir etki altına alması ve krizlere sebep olması beklenmektedir.

Çalışmada geçmişten günümüze savaşların dünya ekonomisine etkilerini ve Avrupa-Rusya arasındaki ekonomik ilişkileri inceleyerek, savaşın olası sonuçlarının öngörülmesi amaçlanmıştır. Bunu yaparken AB'nin Rusya ve Ukrayna arasındaki dış ticaret verilerinin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda iki ülke arasındaki savaşın başta tedarik zinciri sorunları olmak üzere; enerji, gıda, hammadde gibi konularda büyük sorunlara yol açacağı öngörülmektedir. Çalışma ile savaş sonrası dönemde Avrupa'nın ve hatta dolaylı olarak tüm dünya ekonomisinin karşılaşılabileceği tablo hakkında fikir sahibi olunması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Savaş Ekonomisi, Ekonomik Savaş, Rusya, Ukrayna, Avrupa Birliği**ABSTRACT**

Although wars led to positive expectations due to the concept of "spoil of war" in societies and markets before the Early Modern Period, the situation has been reversed, especially in the period after the Industrial Revolution. The wars experienced also lead to the emergence of major economic crises. In particular, the intervention of a country with a strong economy as well as a high military power in the territorial integrity of a weaker country for purposes such as bringing democracy and peace causes international reactions and sanctions in the face of this situation.

The war between Russia and Ukraine also caused to start serious economic sanctions against Russia by the West. However, the sanctions imposed against Russia did not go unrequited, and they increased the energy costs of Russia, which meets the majority of the energy needs of the European economy. It is expected that this modern war, in which financial instruments are used as weapons as well as high-tech weapons, will have a serious impact on the European economy and the whole world and cause crises.

In our study, it is aimed to predict the possible results of the war. While doing this, examining the effects of wars on the world economy from past to present and the economic relations between Europe and Russia has been a priority step. The next step was the evaluation of the EU's foreign trade data between Russia and Ukraine. As a result of the evaluations, it is predicted that the war between the two countries will lead to major problems such as energy, food and raw materials, especially supply chain problems. With the study, it is expected to have an idea about the picture that Europe and even indirectly the whole world economy will face in the post-war period.

Keywords: Economics of War, Economic War, Russia, Ukraine, European Union**1. GİRİŞ**

Rusya-Ukrayna krizi, 2013 yılının sonlarında başlamış, ve devam eden süreçte Rusya'nın Kırım'ı ilhakı ve Doğu Ukrayna'daki Rus hibrit savaşı ile devam etmiştir. Yaşanan siyasi gerilimin üzerine akademik camiada ve düşünce kuruluşlarının yayınlarında yüzlerce çalışma yapılmıştır (Kuzio 2017).

Son 10 yılda Ukrayna, Rusya Federasyonu tarafından sistematik ve kapsamlı saldırgan eylemlerin hedefi haline gelmiştir. Bu durum, modern bir hibrit savaşın açık bir örneği olarak düşünülebilir. Hibrit savaşların önemli bileşenlerinden biri ekonomik boyuttur ve bu ekonomik boyut en geniş anlamıyla ekonomik savaş olarak anılmaktadır (Slukhai, 2019). Geniş anlamda ekonomik savaş, "birincil etkisi başka bir devletin ekonomisini zayıflatmak olan önlemlerin kullanımına dayanan bir ekonomik strateji" olarak tanımlanır (Farrell, 1996).

Tarih boyunca, farklı ulusların "ulusal ekonomik ve siyasi çıkarların korunması" gibi bir argüman öne sürerek birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve ekonomilerine saldırdığı birçok örnek yaşanmıştır. Korumacılık politikası, ülkeler arasındaki ticaret savaşları zaman zaman Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan savaşta görüldüğü gibi farklı ülkelerin askeri olarak çatışmaya dahil olmaları da ekonomik yönden birtakım yaptırımlar uygulanarak

¹ IERFM2022 Kongresinde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve düzenlenmiş halidir

savaşa dahil olmasını gerektirir. Ekonomi açısından bakıldığında, bu tür olgular laissez fair'i bozmak için piyasaya müdahale olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak, başka bir ülkeye yönelik kasıtlı ekonomik eylemlerin hangi noktada kendiliğinden ekonomik savaşa dönüştüğü açık değildir. Ukrayna Ulusal Stratejik Araştırmalar Enstitüsü tarafından yakın zamanda yayınlanan toplu bir monografide belirtildiği gibi, toplumun askeri olmayan alanlarında bir saldırganlık gerçeği oluşturmak, son derece karmaşık, hatta imkansızdır. Neredeyse her zaman, ulusal ekonomik çıkarların, ekonomik mantığın ve rekabetin korunmasının bir yolu olarak ekonomide hibrit saldırganlık eylemlerini maskeleyen olasılığı bulunmaktadır.

Bu nedenle, birkaç askeri ve askeri olmayan aracın tek bir merkezi komuta altında olduğu ve aynı siyasi hedefe yönlendirildiği gerçeğini açıklayan “Tam Spektrumlu Çatışma” yaşanan Rusya-Ukrayna savaşı, yakın zamanda tüm dünyada farklı ve çeşitli etkilere sebep olabilecek bir büyüklüğe sahiptir. Rusya'nın 2022'de Ukrayna'ya saldırması ve Rusya'ya uygulanan şiddetli mali yaptırımların Rusya üzerindeki yoğun ekonomik etkisi, sadece Rusya'ya ekonomik bir açmaz yaşatmakla kalmamakta, yansımalarının da küresel ekonomiyi tehdit etmesi beklenmektedir (Wiseman, 2022). Rusya ve Ukrayna, küresel pazarda petrol, doğal gaz, kömür, buğday ve diğer emtia ihracatında önemli oyuncular. Moody's Analytics'in baş ekonomisti Mark Zandi, her iki ülkenin de yarı iletken üretiminde hayati bir emtia olan neonun küresel üretiminin %70'ini yaptığını ve bunun mevcut krizle paniğe yol açtığını, tüm ulusların ve özellikle otomobil üreticilerinin çiplerinde zaten yaşanan kıtlığı daha da artırdığını belirtmiştir. Zandi, her iki ülkenin yolcu jetlerinin imalatında kullanılan küresel titanyum arzının yüzde 13'ünü ve otomobillerde, cep telefonlarında ve dış dolgularında kullanılan paladyumun yüzde 30'unu sağlaması bir diğer önemli nokta olarak vurgulamaktadır (Wiseman, 2022).

Bu çalışmada, Ukrayna'da devam eden savaştan sonra her iki ülkenin de yakın ticari ilişki içerisinde olduğu Avrupa ekonomisi üzerinde oluşacak olumsuz etkilerin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda yaşanan savaş, mevcut ticaret hacmi ve rakamları göz önünde bulundurularak incelenmiş, mevcut ve olası etkileri gözler önüne serilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Savaş Ekonomisi

Goodhand (2004) savaş ekonomisini “savaş zamanında gerçekleştirilen tüm ekonomik faaliyetler” olarak tanımlamaktadır. Literatürde “Savaş ekonomisi” ve “çatışma ekonomisi” kavramları genellikle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bazı kaynaklar bu iki kavramı birbirinden ayırmaya çalışsa da, bu ayırım çok fazla vurgulanmaz. Örneğin, Eaton ve arkadaşları (2019) çatışmayı savaştan ayırmaktadır. Çatışma Ekonomisi terimini, Irak, Suriye, Yemen ve Libya gibi ülkelerde yaşanan silahlı mücadeleyi tanımlamak için kullanmaktadır (Eaton vd., 2019).

Savaş ekonomisi kavramı ise geleneksel olarak, İkinci Dünya Savaşı'ndaki ülkelerin ekonomileri gibi, “savaş için üretime ayrılmış, merkezi olarak planlanmış bir ekonomi” (de Waal, 2016) olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte bu terim günümüzde hem devlet hem de devlet dışı aktörlerin, kaynak arayışları ve gelişen ekonomik faaliyetleri dahil olmak üzere, devlet içi çatışmaların ve “yeni savaşların” ekonomik temelini tanımlamak için daha yaygın olarak kullanılmaktadır (Wennmann, 2019).

2.2. Ekonomik Savaş ve Ekonomik Yaptırımlar

Ekonomik savaş, diğer devletlerin ekonomisini zayıflatmak amacıyla savaşan ülkeler tarafından kullanılan ekonomik bir stratejidir. Bu öncelikle ekonomik ablukaların başlatılmasıyla sağlanmaktadır (Sargent, 2013).

Askeri operasyonlar sırasında ekonomik savaş, açık veya gizli operasyonların, siber operasyonların, bir savaş sırasında veya öncesindeki istihbarat operasyonlarının bir parçası olarak izlenen, bir dizi ekonomik politikayı yansıtabilir. Ekonomik savaş, dost askeri ve istihbarat teşkilatlarının bunları kullanabilmesi ve düşman kuvvetlerinin kullanamaması için kritik ekonomik kaynakların arzını ele geçirmeyi veya başka bir şekilde kontrol etmeyi de amaçlayabilmektedir (Merrick vd., 2016).

Ekonomik yaptırımlar ise kişi, kurum ve kuruluşlara yönelik yürütülen ve onların faaliyetlerini kısıtlamak, üzerlerinde baskı ve etki yaratmak amacıyla uygulanan kısıtlayıcı tedbirlerdir (Kittrie, 2008). Kısıtlayıcı tedbirler arasında; mali yaptırımlar, ticari yaptırımlar, seyahat kısıtlamaları veya sivil havacılık kısıtlamaları yer almaktadır (Gatrell ve Harrison, 1993).

3. SAVAŞLARIN EKONOMİK SONUÇLARI

Savaşlar Yeni Çağ öncesinde “savaş ganimeti” kavramı sebebiyle toplumlarda ve ekonomilerde olumlu beklentilerle birlikte yüksek ekonomik hareketlilik getirmiştir (Silver, 2009). Ancak Sanayi Devrimi'nden

günümüze kadar yaşanan dönem, savaşların ciddi olumsuz ekonomik etkilerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Özellikle silahlı çatışmanın yanı sıra ülkeler tarafından yürürlüğe konulan ekonomik yaptırımlar, büyük bir küresel zincirin halkaları olan ülke ekonomilerini derinden etkilemektedir (Pala, 2021).

Yaşanan savaşlar, savaşan ülkelerin ekonomilerinde uygulanan yaptırımların öncesinde doğrudan etkiler yaratmaktadır. On dokuzuncu yüzyılın sonunda, yeni sanayileşen birkaç ülke lideri, tarife koruması yoluyla ekonomilerini küresel risklerden yalıtıma çalışmışlardır. Örneğin Alman liderler, sömürge imparatorluğuna dayalı kapalı bir bölge içinde ticaret yoluyla ulusal güvenliği hedeflemişlerdir (Hautcoeur, 2005). İmparatorluğu güvence altına almak için donanma alanında bir silahlanma seferberliği başlatmışlardır. Bu süreç Birinci Dünya Savaşı'nı başlatmıştır. Savaşın sonunda, dört büyük emperyal rejim harabeye dönmüştür. Bunlar; Alman İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rus İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'dur (Milward, 1984).

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, küresel ekonomik düzene ilişkin istikrarsızlıklar artmıştır (Abelshauer, 1998). Eskiden egemen olan İngiliz ekonomisinin zayıflığı ve Almanya ile Rusya'nın izolasyonu, küresel pazar entegrasyonunu baltalamıştır (Goldsmith, 1946). 1929'daki Büyük Buhran, dünya çapında deflasyonist dalgalar yaratmış ve parçalanmayı hızlandırmıştır. Dünya pazarı küçülürken, büyük güçler uluslararası egemenlik yarışına girmişlerdir. 1930'larda dünya ekonomisi, görece kapalı birkaç ticaret bloğuna bölünmüştür. İngilizler, Fransızlar ve Hollandalılar ticaretlerini sömürge hatlarında yeniden düzenlemişlerdir (Harrison, 1998). Hitler iktidardayken Almanya, Orta ve Doğu Avrupa'daki bir sömürge bölgesi içinde düzenlenmiş ticaret perspektifini yeniden başlatmış ve bu, diğer ilgili bölgesel güçlerle rekabete yol açmıştır (Olson, 1963). İtalya, eski Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun daha küçük devletleriyle ikili ticaret kurmuştur. Japonlar, Doğu Asya ve Pasifik'te nüfuz için Amerikalılar, Hollandalılar, İngilizler ve Sovyetler Birliği ile rekabet etmiştir. Sovyetler Birliği, eski Rus İmparatorluğu'nun sınırlarının arkasında kapalı bir ekonomik alan geliştirmiş ve onu Japonlara karşı savunmuştur (Gatrell ve Harrison, 1993).

İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan Soğuk Savaş dönemi, büyük enerji savaşlarını da içinde barındıran, denge politikalarının güdüldüğü uzun bir dönem olmuştur. Modern döneme gelindiğinde ise yüksek teknoloji ürünleri silahlar savaş maliyetlerini önceki dönemlerin çok ötesinde artırmıştır.

Günümüzde bir ülkenin bir diğer egemen ülkenin sınırlarına yönelik yürüttüğü en büyük savaşlar ABD tarafından başlatılmıştır. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra başlayan 9/11 savaşları (Crawford, 2019) ABD ekonomisinde ciddi yükler oluşturmuştur. 2003'te başlayan Irak savaşının 2006'da ABD için toplam maliyeti 2,26 trilyon ABD doları olarak hesaplanmıştır (Bilmes ve Stiglitz, 2006). İki yıl sonra, aynı yazarlar bu maliyetleri yaklaşık 3 trilyon ABD doları olarak tahmin etmişlerdir (Bilmes ve Stiglitz, 2008). Buna karşılık, küresel yardım 2005 yılında 106 milyar ABD doları ile rekor bir seviyeye ulaşmış ve Birleşmiş Milletlerin küresel barışı koruma operasyonları için toplam yıllık bütçesi yaklaşık 7 milyar ABD dolarına yükselmiştir (Birleşmiş Milletler, 2006). Irak ve Afganistan üzerinde yürütülen ve Suriye'yi de kapsayan savaşların ABD ekonomisine toplam yükü yaklaşık 6,4 trilyon ABD doları olarak hesaplanmaktadır (Crawford, 2017 ve 2019; Peltier, 2020; Davidson, 2021).

4. RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI

Ukrayna'nın egemenliği konusu, Rusya'nın uzun süreli ve açık isteksizliği nedeniyle Aralık 1991 tarihli bağımsızlık referandumundan bu yana halen belli çevrelerde tartışılan bir konu olmuştur (Dragneva-Lewers ve Wolczuk, 2016). Sosyalist sistemin çöküşünden sonra, Sovyetler Birliği'nin eski Doğu Avrupa uydu devletleri sistematik olarak AB ve NATO gibi batılı organizasyonlara entegre olmuştur (Pabriks ve Kudors, 2015). Bütün bu devletler arasında Ukrayna, Rusya'nın gözünde hayati öneme sahip bir konumdadır (Dragneva-Lewers ve Wolczuk, 2016).

Ukrayna'da tansiyonun ciddi düzeyde yükseldiği süreç son on yılda başlamıştır. 2013 yılı sonlarında, hükümetin AB ile yeni bir anlaşma imzalamayı reddetmesinin bir sonucu olarak Ukrayna'daki protesto, iç istikrarsızlığa yol açan önemli zorlukları tetiklemiştir (Dragneva-Lewers ve Wolczuk, 2016). Bu protestoların nihai sonucu sadece Cumhurbaşkanı Yanukoviç'in Ukrayna'dan kaçması değil, aynı zamanda Kırım'ın Rusya tarafından işgal edilmesi ve Rusya'nın etnik Rus azınlığı koruma girişimi olarak Ukrayna'nın doğusunda ayrılıkçı hareketleri yayması olarak ortaya çıkmıştır (Korovkin ve Makarin, 2019). Bu süreç, Ukrayna'daki 2014 krizi olarak tanımlanmaktadır ve Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç'in devrilmesine yol açmıştır. Sonrasında kurulan Batı yanlısı geçici hükümet tarafından Şubat ayında AB ile üyelğe giden ilk yol olarak bir ticaret anlaşmasının imzalanması ve aynı yılın Nisan ayında Rusya'nın Kırım'ı ilhak ettiği izlenmiştir. 2014 ve 2015 yılları arasında Rusya, Ukrayna, Fransa ve Almanya tarafından Minsk Anlaşması (ateşkes) imzalanmış, Nisan 2019'da

Viladimir Zelensky Ukrayna Devlet Başkanı seçilmiştir (Bigg, 2022). Bu sürecin devamında yükselen NATO üyeliği sesleri, Rusya'nın durumu bir tehdit olarak görmesini sağlamıştır. Doğu Ukrayna'daki Donbas Bölgesinden gelen bağımsızlık ilanlarını destekleyen Rusya 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna topraklarına saldırılarına başlamıştır (Sheather, 2022).

İki ülke arasında başlayan bu savaşın ciddi ekonomik yükleri olacağı gibi silahlı çatışmanın dışında da ülkeler arasında ekonomik bir savaş başlamıştır. Tüm dünyadaki ülkeler Covid-19 Pandemisinin ekonomik etkisinden kurtulma çabasıdayken, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırısının durumu daha da kötü bir hale getireceği düşünülmektedir (Dole, 2022). Zira küresel ekonomi, emtia fiyatlarında ve "tedarik zinciri tıkanıklıklarında" başka bir yükselişe tanık olabilecektir (Liadze, 2022). Rusya, Ukrayna ile birlikte "dünyanın en büyük buğday tedarikçisi" olarak bilinmekte ve her iki ülke de küresel ihracatın toplamının neredeyse dörtte birini oluşturmaktadır (Cohen ve Ewing, 2022).

Bütün bunların yanı sıra iki ülke arasındaki savaşın başlamasıyla birlikte özellikle Rusya'ya karşı tüm büyük kurumlar tarafından ciddi yaptırımlar uygulanmaya başlanmıştır. Bu yaptırımlar enerjiden gıdaya, turizmden ulaşımaya kadar birçok sektörü olumsuz beklentilerin içerisinde sokmuştur.

4.1. Rusya'ya Uygulanan Yaptırımlar

Rusya'ya uygulanan geniş spektrumlu mali yaptırımlar birçok alanda ciddi mali yükleri beraberinde getirmeye başlamıştır. Bu yaptırımların her biri ayrı ayrı değerlendirildiğinde bile ciddi olarak görülebilecekken, bir arada uygulanmaya başlamaları birçok olumsuz dışsallık beklentisine yol açmaktadır. Rusya'nın 24 Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgal etmesinden sonra, Rusya'ya daha önce uygulanan yaptırımlarda yer almayan iki ülke, Güney Kore ve BM üyesi olmayan Tayvan, Rusya'ya karşı yaptırımlar getirmiştir (Reuters, 2022). 28 Şubat 2022'de, Rusya Merkez Bankası'nın yurtdışında tutulan 400 milyar dolardan fazla döviz rezervine erişimi engellenmiş ve birkaç Rus oligark ve politikacısına AB tarafından yaptırım uygulanmıştır (Avrupa Birliği, 2022). ABD ve Birleşik Krallık gibi güçlü ekonomilere sahip ülkeler Rusya'ya enerji alanında doğrudan yaptırımlar uygulamış olsalar da AB tarafından yüksek bağımlılık sebebiyle benzer bir yaptırım uygulanmamıştır. Başlatılan bu ilk yaptırımların ardından birçok yaptırım ardı ardına gelmiştir. Söz konusu yaptırımlar ülkeler ve organizasyonlar bazında aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. AB ve AB ile Ortak Yaptırımlarda Bulunan Diğer Ülkelerin Rusya'ya Uyguladıkları Yaptırımlar

Tarih	Uygulayan	Hedef	Detaylar
Şubat 22	AB	Kişisel Servet	Politikacı ve Rus Oligarklara Yönelik Kara Liste Uygulaması
Şubat 27	AB ABD	Havacılık	Rus uçaklarına ABD ve AB hava sahasından giriş yasağı
Şubat 27	AB Birleşik Krallık	Finans	Rus bankalarının SWIFT uluslararası ödeme sistemine erişimi engellendi
Şubat 28	AB ABD Birleşik Krallık	Finans	ABD, AB ve İngiltere; Rusya Merkez Bankası, Maliye Bakanlığı, Ulusal Varlık Fonu için işlemleri yasakladı
Şubat 28	AB ABD Kanada	Kişisel Servet	AB, ABD ve Kanada ve diğerleri seyahat yasaklarını ve varlıkları dondurulan zengin Rus bireylerini duyurdu
Mart 2	AB	Denizcilik	ABD ve AB Rus Gemilerinin Ticaretini Yasaklama Konusunu Gündeme Aldıklarını Duyurdu
Mart 2	AB	Medya	Rusya'nın Sputnik Ajansı Eliyle Aktarılan Haberler Kısıtlandı
Mart 9	AB	Kişisel Servet	Daha Fazla Rus ve Belarus'lu Zenginlerin Serveti Donduruldu
Mart 11	AB	Finans	AB, Rusya'dan çelik ithalatını ve Moskova'ya lüks mal ihracatını yasakladı
Mart 14	AB	Kişisel Servet	AB, Roman Abramovich'in mal varlığını dondurdu
Mart 15	AB	Finans	Abramovic Kara Liste Uygulamasına Dahil Edildi
Mart 25	Finlandiya	Lojistik	Finlandiya'nın ulusal demiryolu operatörü, Rusya ile Avrupa Birliği

Tarih	Uygulayan	Hedef	Detaylar
			arasındaki demiryolu bağlantısını kapatarak Helsinki ve Saint Petersburg arasındaki hizmetleri askıya aldı

Kaynak: Reuters. (2022). <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/skorea-bans-exports-strategic-items-russia-join-swift-sanctions-2022-02-28/>

4.2. Rusya'nın Yaptırım Yanıtları

Rusya kendisine karşı uygulanan mali yaptırımlara karşı birtakım yanıtlar vermiş ve karşı yaptırımlar/tedbirler uygulamaya koymuştur. Bu yaptırımlar ve tedbirler aşağıda sıralanmıştır (Rusya Devlet Başkanlığı, 2022):

- ✓ Rusya Merkez Bankası, ana borç verme oranını iki katından fazla artırarak %20'ye çıkarmış ve bankalara ekstra likidite sağlamıştır. Yaptırımlar bunu yapma kabiliyetini sınırlamadan önce, rubleyi desteklemek için döviz piyasasına müdahale etmiştir.
- ✓ Rusya Merkez Bankası ayrıca Rus brokerlerinin yabancıların elindeki menkul kıymetleri satmasını, ruble cinsinden devlet borcuna sahip yabancı yatırımcılar için kupon ödemelerini ve Rus şirketlerinin denizaşırı hissedarlarına temettü ödemelerini yasaklamıştır.
- ✓ Ticaret ve sanayi bakanlığı 4 Mart'ta Rus gübre üreticilerinin ihracatı durdurmasını tavsiye etmiştir.
- ✓ Rus yasaları tarafından yasaklanmadıkça, “dostça olmayan eylemlerde bulunan yabancı devlet kişilerine” ruble kredileri ve destekleri yasaklanmıştır.
- ✓ Başkan Vladimir Putin bir kararname ile dünyanın en büyük enerji üreticilerinden bazılarını içeren ihracatçı şirketlere, rubleyi desteklemek için döviz gelirlerinin %80'ini satmaları yönünde emir yayınlamıştır.
- ✓ Başbakan Mihail Mişustin, Rusya'nın yabancı yatırımcıların Rus varlıklarını satmalarını geçici olarak durduracağını belirtmiştir.
- ✓ Maliye Bakanı Anton Siluanov, yaptırımların daha maliyetli hale gelmesi nedeniyle Rusya'nın borçlanmayı sınırlamak için Ulusal Varlık Fonundan para kullanacağını söylemiştir. Ulusal Varlık Fonu 1 Şubat itibarıyla 175 milyar dolar olarak açıklanmıştır.
- ✓ Bir hükümet kararı ile fonun Rus şirketlerinden hisse satın almak için 1 trilyon ruble (9,45 milyar dolar) ayrıldığı yayımlandı.
- ✓ Başbakan Mişustin, Rusya'nın teknoloji şirketlerine ek destek sağlanacağını ve yaptırımlardan etkilenen işletmeler ve haneler için vergi düzenlemelerinde ince ayar yapabileceğini açıkladı.
- ✓ Hükümet ayrıca sübvansiyonlu bir kredi planı aracılığıyla küçük ve orta ölçekli işletmelere ek fonlar tahsis edeceğini açıkladı.
- ✓ Rusya, aralarında İngiltere, Bulgaristan, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nin de bulunduğu ülkelerin havayollarına, bu ülkelerin benzer hamlelerinin ardından hava sahasını kapatmıştır.

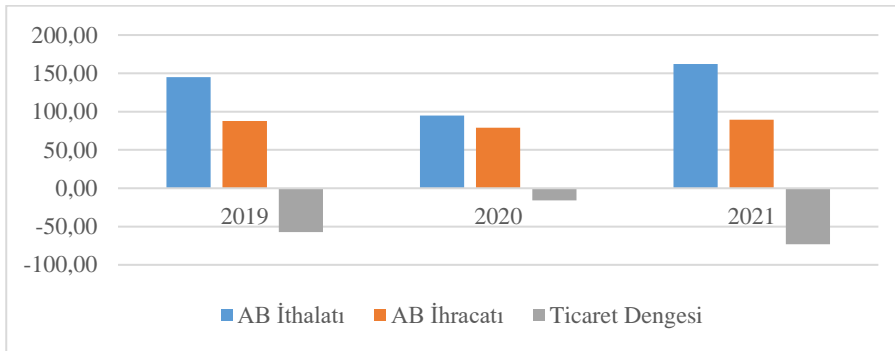
4.3. Avrupa Ülkeleri ve Rusya Arasındaki Ekonomik İlişkiler

Yaklaşık 25 yıldır, AB'nin Rusya ile siyasi ve ekonomik ilişkileri, ikili bir Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmasına (PCA) dayanmaktadır. PCA'nın ticaretle ilgili bölümleri, karşılıklı yarar sağlayan ekonomik ilişkiler geliştirmenin yanı sıra ticareti ve yatırımı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) katıldığı 2012 yılından bu yana, AB-Rusya ticari ilişkileri de WTO çok taraflı kuralları ile çerçevelenmiştir.

2014'ten bu yana, Rusya'nın Kırım'ı ilhakı ve Ukrayna'nın doğusundaki istikrarsızlaştırıcı rolü, AB-Rusya ilişkilerini ciddi şekilde etkilemiştir. Sonuç olarak, ticaret alanı da dahil olmak üzere bazı politika diyalogları ve işbirliği mekanizmaları askıya alınmıştır. 2022 yılında başlayan savaş ise daha önce değinilmiş olan yaptırımları beraberinde getirmiştir. AB ve Rusya özelinde, ekonomik ilişkilerin güncel durumu aşağıda özetlenmiştir (policy.trade.ec.europa.eu):

- ✓ 2019'da AB, Rusya'daki en büyük yatırımcı konumuna gelmiştir. 2019 yılında Rusya'daki AB doğrudan yabancı yatırım (DYY) stoku 311,4 milyar euro olurken, Rusya'nın AB'deki DYY stokunun 136 milyar euro olduğu tahmin edilmektedir.
- ✓ 2020'de AB, Rusya'nın en büyük ticaret ortağıydı ve ülkenin dünya ile olan toplam mal ticaretinin %37,3'ünü oluşturuyordu. Rusya'nın ithalatının %36,5'i ve ihracatının %37,9'u AB iledir.

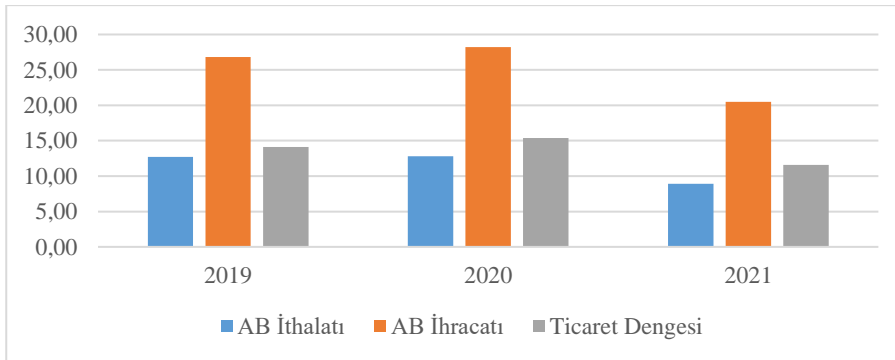
- ✓ 2020'de AB ile Rusya arasındaki iki yönlü hizmet ticareti 29,4 milyar euroya ulaşmıştır. AB'nin Rusya'dan hizmet ithalatı 8,9 milyar euro ve Rusya'ya hizmet ihracatı 20,5 milyar euro düzeyindedir.
- ✓ 2020'de AB'nin ham petrol ithalatını, Rusya'dan (%29), Amerika Birleşik Devletleri'nden (%9), Norveç'ten (%8), Suudi Arabistan ve Birleşik Krallık'tan (her ikisi de %7) den gerçekleştirmiştir. Benzer bir analiz, AB'nin doğal gaz ithalatını, Rusya'dan (%43), Norveç'ten (%21), Cezayir'den (%8) ve Katar'dan (%5), katı fosil yakıt ithalatının (%43)'ünü Rusya'dan gerçekleştirdiğini gösteriyor.
- ✓ 2021 yılı itibariyle Rusya, AB'nin dünya ile olan toplam mal ticaretinin %5,8'ini temsil eden beşinci en büyük ticaret ortağı durumundadır.
- ✓ 2021'de AB ile Rusya arasındaki toplam mal ticareti 257,5 milyar euroya ulaşmıştır. AB'nin Rusya'dan ithalatı 158,5 milyar euro değerindedir. Akaryakıt ve madencilik ürünleri (98,9 milyar euro, %62), odun (3,16 milyar euro, %2,0), demir ve çelik (7,4 milyar euro, %4,7) düzeyindedir. AB'nin Rusya'ya 2021'deki ihracatı 99,0 milyar euroya ulaşmıştır. Bunlar, makine ve teçhizat (19,5 milyar euro, %19,7), motorlu taşıtlar (8,95 milyar euro, %9), ilaçlar (8,1 milyar euro, yüzde 8,1), elektrikli teçhizat ve makineler (7,57 milyar euro, yüzde 7,6) şeklinde dağılmaktadır.

Grafik 1. AB- Rusya Arasındaki Mal Ticareti (Milyar Euro)

Kaynak: policy.trade.ec.europa.eu/

AB ve Rusya arasındaki emtia ticaretine ilişkin durum Grafik 4.1'de gösterilmiştir. Grafikte de görüldüğü üzere AB, Rusya ile emtia ticareti konusunda 2019,2020 ve 2021 yıllarında açık vermiştir. Bu açığın en yüksek olduğu yıl 74,3 milyar euro ile 2021 yılı olmuştur.

Grafik 2 AB-Rusya Arasındaki Hizmet Ticareti (Milyar Euro)

Kaynak: policy.trade.ec.europa.eu/

Grafik 4.2'de AB ve Rusya arasında gerçekleşen hizmet ticaretine ilişkin veriler görselleştirilmiştir. Hizmet ihracatı konusunda AB tüm yıllarda Rusya'ya aldığından fazla hizmet satar durumdadır. Bunun neticesinde de AB ve Rusya arasındaki hizmet ticareti konusunda 2019,2020 ve 2021 yıllarında AB dış ticaret fazlası vermektedir.

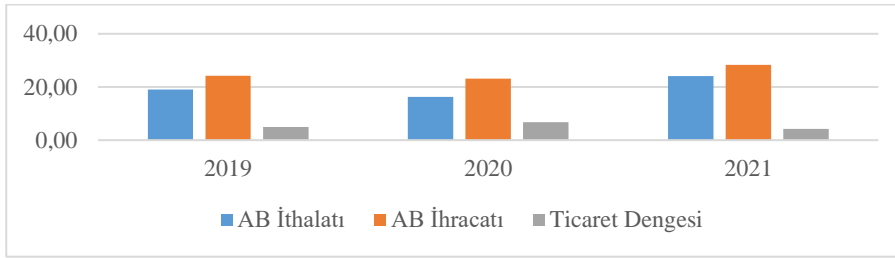
4.4. Avrupa Ülkeleri ve Ukrayna Arasındaki Ekonomik İlişkiler

AB ile Ukrayna arasında Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Bölgesi'ni (DCFTA) içeren Ortaklık Anlaşması, 2007-2011 yılları arasında müzakere edilmiş ve 21 Mart ve 27 Haziran 2014 tarihlerinde imzalanmıştır. DCFTA, 1 Ocak 2016'dan beri geçici olarak uygulanmaktadır. Ortaklık Anlaşması, tüm AB Üye Devletleri tarafından onaylandıktan sonra 1 Eylül 2017'de resmen yürürlüğe girmiştir.

Ortaklık Anlaşması, Ukrayna ve AB'yi birbirine yakınlaştırmamanın ana aracı olarak; daha derin siyasi bağları, daha güçlü ekonomik bağlantıları ve ortak değerlere saygıyı inşa etmek amacıyla hazırlanmıştır. AB, Ekim

2017'den itibaren üç yıllık bir süre için çeşitli endüstriyel mallar ve tarım ürünleri için Ortaklık Anlaşması/DCFTA'da yer alan tavizleri tamamlayarak Ukrayna'ya Özerk Ticaret Önlemleri tanımıştır. Bütün bunlar ışığında AB-Ukrayna arasındaki güncel ekonomik ilişkiler aşağıdaki şekilde özetlenebilir (policy.trade.ec.europa.eu):

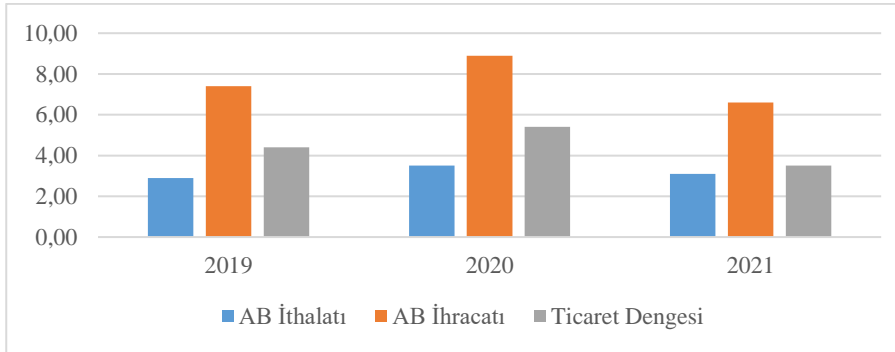
- ✓ AB'ye ihracat yapan Ukraynalı şirketlerin sayısı, 2015'te yaklaşık 11.700'den 2019'da 14.500'ün üzerine etkileyici bir oranda artmıştır.
- ✓ AB, 2019'daki ticaretinin %40'ından fazlasını oluşturan Ukrayna'nın en büyük ticaret ortağıdır. Ukrayna, AB'nin toplam ticaretinin yaklaşık %1,1'ini oluşturan AB'nin 18. Ticari ortağı konumundadır. AB ile Ukrayna arasındaki toplam ticaret 2019'da 43,3 milyar euroya ulaşmıştır.
- ✓ Ukrayna'nın AB'ye ihracatı 2019'da 19,1 milyar euro olarak gerçekleşmiştir. Ukrayna'nın ana ihracatı hammaddeler (demir, çelik, madencilik ürünleri, tarım ürünleri), kimyasal ürünler ve makinelerdir. Bu, 2016'dan 2021 yılına kadar %48,5'lik önemli bir artış ile gerçekleşmiştir.
- ✓ AB'nin Ukrayna'ya ihracatı 2019'da 24,2 milyar euroyu aşmıştır. AB'nin Ukrayna'ya yaptığı başlıca ihracat, makine ve ulaşım ekipmanları, kimyasallar ve mamul malları içermektedir. AB'nin Ukrayna'ya ihracatı, 2016'dan 2021 yılına kadar %48,8'lik benzer şekilde ciddi bir artışa sergilemiştir.

Grafik 3 AB- Ukrayna Arasındaki Mal Ticareti (Milyar Euro)

Kaynak: policy.trade.ec.europa.eu/

AB ve Ukrayna arasındaki emtia ticaretine ilişkin durum Grafik 4.3'te gösterilmiştir. Grafikte de görüldüğü üzere AB, Ukrayna ile emtia ticareti konusunda 2019,2020 ve 2021 yıllarının tamamında dış ticaret fazlasına sahiptir.

Grafik 4 AB- Ukrayna Arasındaki Hizmet Ticareti (Milyar Euro)

Kaynak: policy.trade.ec.europa.eu/

Grafik 4.4 ile AB ve Ukrayna arasındaki hizmet ticaretine ilişkin veriler sunulmuştur. Hizmet ihracatı konusunda AB tüm yıllarda Ukrayna'ya aldığından fazla hizmet satmıştır. Bunun neticesinde de AB ve Ukrayna arasındaki hizmet ticaretini konusunda 2019,2020 ve 2021 yıllarında AB sürekli olarak dış ticaret fazlası vermiştir.

4.5. Rusya-Ukrayna-Batı Ekseninde Savaşın İzlenen Etkileri

Rusya ve Ukrayna arasındaki savaşta AB ve Rusya tarafından uygulanan doğrudan bir petrol ve gaz ambargosu olmasa bile, savaş ve yaptırımlar, son otuz yılda Rusya'daki en derin ekonomik krizlerden birine sebep olmaktadır. Rus ekonomisi yine de, sarsılması zor olan mevcut ihracat modeline güvenmeye devam ediyor görünümü sergilemektedir. Yukarıda sıralanan yaptırımların ve yanıtlarının olumsuz dışsallıkları olarak, bu yaptırımlar sadece Rus nüfusuna değil, dünya çapında birçok gelişmekte olan ülkede çok çeşitli hanelere de etki etmektedir (Artuc vd., 2022).

Rusya saldırılarının başlamasından hemen önce başlatılan yaptırımların ötesinde, tıpkı diğer birçok batılı ülke gibi, Birleşik Krallık da Covid-19 sebebiyle fiyatların son 30 yıla göre çok hızlı artmasıyla birlikte yüksek enflasyonla karşı karşıya kalmıştır. Uzmanlar, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik mevcut saldırısının önümüzdeki aylarda enflasyonist baskıyı artırabileceğinden ve İngiltere Merkez Bankası'nın yüksek enflasyona yanıt olarak daha yüksek faiz oranlarına yol açabileceğinden endişe etmektedir (Birleşik Krallık Parlamentosu, 2022). Bunun yanı sıra Rusya'nın birçok Avrupa ülkesine önemli bir enerji ihracatçısı olması sebebiyle küresel pazardaki petrol fiyatlarındaki keskin artışın etkisi Rusya'dan ithalat yapmasa da İngiltere'yi de eşit derecede etkileyerek birçok belirsizliğe yol açmıştır. Investec Bankacılık grubundan Martin Young adlı bir analist, yıllık hane halkı yakıt tüketiminin 3000 sterline ulaşabileceği konusunda uyarıda bulunmuştur (Jones, 2022). Rusya ve Ukrayna'nın buğday gibi çeşitli tarımsal ürünlerin önemli üreticileri olması ve enflasyondaki artışın Birleşik Krallık'ta hem hane hem de işletme bütçeleri üzerinde ek stres oluşturabilmesi nedeniyle gıda fiyatlarındaki artış konusunda da büyük bir endişe oluşmaktadır (Birleşik Krallık Parlamentosu, 2022). Birleşik Krallık buğday ihtiyacının %90'ını üretiyor olsa da çiftçiler, Rusya'nın en büyük ihracat ürünlerinden biri olan gübre için daha yüksek bedeller ödemek zorunda kalabilecektir (Jones, 2022). Bunun sebebi dünya çapında çiftçiler tarafından kullanılan amonyum nitrat gübrelerinin üçte ikisinin Rusya tarafından ihraç ediliyor oluşudur (Lanktree, 2022). Önemli bir tedarik zinciri ekonomisti olan Chris Rogers, bu krizin Birleşik Krallık ve genel olarak Avrupa üzerindeki en büyük ekonomik etkisinin “tedarik zinciri maliyet enflasyonu” konusunda olacağına işaret etmiştir (Lanktree, 2022).

İngiltere ve dünyadaki diğer birçok ülke gibi uzmanlar, Rusya'nın 2022'de Ukrayna'ya saldırısı nedeniyle Avrupa ülkelerinin daha yüksek enflasyon oranları ve tedarik zinciri kesintisi ile karşı karşıya kalacağını öne sürmektedir (Lanktree, 2022). Avrupa Dış İlişkiler Konseyi tarafından yayımlanan bir rapor, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısının Avrupalıların güvenlikleri hakkındaki düşüncelerini önemli ölçüde değiştireceğini ve “krizle ilgili kamuoyu tartışmalarında Avrupa hükümetlerinin bölünmüş, zayıf ve eksik olarak nitelendirildiği” belirtilmektedir (Krastev ve Leonard, 2022). Rusya yalnızca dünyanın en büyük doğal gaz ve petrol ihracatçısı değil, aynı zamanda bu emtiaların Avrupa'ya da en büyük ihracatçısıdır (Bhattarai vd., 2022). Avrupa ülkeleri, petrolünün yaklaşık %25'i ve doğal gazının %40'ı için Rusya'dan ithalat yapmaktadır (Wiseman, 2022). Üst düzey AB finans yetkilileri, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik mevcut saldırısının, yükselen enerji fiyatları ve azalan ticari güven yoluyla AB ekonomik büyüme beklentisi %2,3'e düşmesine rağmen, “Avrupa Birliği'nin buna hazır olduğunu” açıklamıştır (Thomas ve Strupczewski, 2022; Avrupa Birliği, 2022d). Bu görüş sahipleri ayrıca, Rusya için maliyetli olmasına rağmen, Rusya'nın (AB'nin başlıca enerji ihracatçısı) AB yaptırımlarına AB'ye petrol, gaz ve kömür ihracatını kısıtlayarak yanıt verebileceğini ve dolayısıyla bu kısıntıların emtialarda daha yüksek fiyatlara yol açabileceğini ve belirsizliğe yol açabileceğini öne sürmektedir.

Avrupa Merkez Bankası Başkanı Christina Lagarde, “Euro bölgesi ekonomisinin etkileneceği ana kanallarının enerji, fiyatlar ve güven veya belirsizlik kanalları olacağını biliyoruz... Kalıcı belirsizlik muhtemelen tüketim ve yatırım üzerinde bir engel oluşturacak ve büyümeyi engelleyecektir” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur (Thomas ve Strupczewski, 2022). Avrupa'da doğalgaz, Rusya'nın Ukrayna'ya yaptığı son saldırının doğalgaz fiyatlarında %20'lik bir artışa yol açması, dolayısıyla enflasyonun artması ve faturaların kabarması nedeniyle 2022'nin başında olduğundan yaklaşık altı kat daha yüksek bir düzeye çıkmıştır (Wiseman, 2022). Avrupa Komisyonu tarafından yapılan bir tahmin, Covid-19'un etkisiyle oluşan tedarik zinciri kısıtlamalarının ve enerji fiyatlarındaki artışın 2022'nin sonunda euro kullanan tüm AB ülkeleri için ekonomik büyüme eğrisini %5,4'ten %4,0'e düşürebileceğini ortaya koymaktadır (Thomas ve Strupczewski, 2022; Wiseman, 2022).

5. SONUÇ

2022 Rusya-Ukrayna savaşı, ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in sözleriyle özetlenebilir: “İki ülke arasında yaşananlar bir çatışmadan daha büyük... Rusya ve NATO'dan daha büyük... Bu, küresel sonuçları olan bir kriz ve küresel dikkat ve aksiyon gerektirmektedir” (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2022). Bu etkilerin küresel anlamdaki olası sonuçları, Başkan Biden'ın 08 Mart 2022'deki konuşmasında, “Rusya'nın saldırganlığı hepimize mal oluyor ve vurgunculuk ya da fiyat oymacılığının zamanı değil” dediği gibi ortaya çıkabilecektir (Beyaz Saray, 2022). Bazı çalışmalarda, Rusya-Ukrayna geriliminin her iki ülke üzerindeki etkisine odaklanmış ve mevcut durumda ekonomisini sarsan yoğun küresel mali yaptırımlar göz önüne alınarak, öncelikli olarak Rusya penceresinden değerlendirmeler yapılmıştır. Bu nedenle, mevcut yazma eğiliminden soyutlanmak adına bu çalışmada, Rusya-Ukrayna savaşının başlıca küresel ekonomik aktörler, özellikle de AB gibi Rusya'ya yoğun mali yaptırımlar uygulayanlar üzerindeki ekonomik etkisine odaklanılmıştır.

Antony Blinken verdiği bir demeçte Ukrayna'nın NATO'ya katılma konusundaki isteği konusunda; “kıtada onlarca yıldır barışı koruyan anlaşmalardan defalarca yüz çeviren Rusya için bir tehdit. Avrupa ve Kuzey

Amerika'da yaklaşık bir milyar insanı koruyan savunma amaçlı, gönüllü bir ittifak olan NATO'yu ve hepimizin savunmasında pay sahibi olduğumuz uluslararası barış ve güvenliğin yönetim ilkelerini hedef almaya devam ediyor” demiştir. (ABD Dışişleri Bakanlığı, 2022). Ukrayna'nın bu arzusu, Rusya'nın Şubat 2022'de Ukrayna'ya saldırmasına ve ardından büyük küresel ekonomik aktörler tarafından Rusya'ya uygulanan küresel mali yaptırımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yaptırımlar Rusya ekonomisini ciddi şekilde etkileyecek olsa da, etkileri küresel olarak hissedilecektir. İncelenen yukarıdaki literatür parçalarından, bu krizin daha yüksek enflasyona, daha yüksek fiyatlar (petrol, gaz, buğday, mineraller) nedeniyle hane halkı tüketiminde azalmaya, tedarik zinciri aksamalarına, belirsizliğe, ekonomik büyüme engellerine, ekonomik büyümede düşüşe yol açacağı açıktır. Her iki ülke de Avrupa'ya önemli ihracatçılar olduğundan, küresel olarak ve özellikle Avrupa'da yatırım ve stok dalgalanmaları beklenmektedir. Bu nedenle, zorunlu emtia ithalatı için Rusya'ya önemli ölçüde bağımlı olan Avrupa ülkelerindeki politika yapıcılarının, Rusya'nın Batı'yı ihracat kısıtlamaları yoluyla cezalandırmaya karar vermesi halinde, alternatif hayatta kalma yolları üzerinde düşünmeye başlamaları oldukça önemlidir. Finans alanında yürürlüğe konulan SWIFT ve ödeme yöntemleri yaptırımları da küresel ticari hareketliliği ciddi düzeyde etkilemeye başlamıştır.

Mevcut durumlar göz önünde bulundurulduğunda savaşın doğrudan ekonomik sonuçları aşağıdaki şekilde tahmin edilebilmektedir:

- ✓ Rusya ve Ukrayna titanyum, paladyum, buğday ve mısır dahil olmak üzere önemli emtia tedarikçileridir ve otomobil, akıllı telefon ve uçak üreticileri de dahil olmak üzere bu tür emtia kullanıcıları için tedarik zinciri sorunlarının yoğunlaşacağı öngörülebilir.
- ✓ Mevcut ticaret ağı, Rus enerji ve gıda kaynaklarına olan güven göz önüne alındığında, Avrupa en çok etkilenen bölgedir. Böylesi durumlarda gelişmekte olan piyasalar gelişmiş ekonomilerden daha az etkilenmektedir.
- ✓ Ukrayna'dan gelen yoğun sığınmacı akışını ve askeri harcamaları desteklemek için daha yüksek kamu harcamaları beklenebilir. Her ikisinin de kaynaklar ve dolayısıyla enflasyon üzerindeki baskıyı artırması muhtemeldir. Ancak, Yurt İçi Hasılda artışı olacağı için Avrupa GSYİH'si üzerindeki olumsuz etkiler çok yüksek gözlemlenmeyebilir.
- ✓ Rusya'ya yönelik yaptırım maliyetleri, gaz ve petrol ihracatındaki yüksek fiyatlar ile kısmen dengelenmektedir. Ancak ekonomi üzerindeki net etki, Rusya GSYİH'sinin bu yıl yüzde 1,5 ve 2023'ün sonunda yüzde 2,5'ten fazla daralması beklendiği için olumsuz olacaktır.
- ✓ Rusya'da enflasyonun bu yıl %202 nin üzerine çıkması beklenmektedir. Batı enflasyonu, durgunluk risklerinin artmasıyla daha da yükselecektir.
- ✓ Savaş, enflasyona katkıda bulunacağı, ancak büyümeyi zayıflatacağı ve halihazırda Covid-19 kaynaklı fiyat artışları tarafından baltalanan tüketici ve iş güvenine zarar vereceği için para politikası yapıcılarının karşı karşıya olduğu ikilemin boyutunu büyütülmektedir.
- ✓ Özellikle Rusya'nın SWIFT sisteminin dışında kalması ekonomik hareketliliği ciddi düzeyde kısıtlamaktadır.
- ✓ Rus bankalarının SWIFT dışında Visa ve Mastercard gibi küresel ödeme sistemlerinin dışına alınması yaklaşan turizm sezonunda özellikle Türkiye, Yunanistan, İtalya, Fransa ve İspanya gibi ülkelerin turizm gelirlerinde fark edilir düşüşlere sebep olacaktır.

Bunların yanı sıra yalnızca enerji, gıda, ve teknoloji sektörleri değil turizm sektörü de ciddi olumsuz beklentilerin içine girmiştir. Savaşın verdiği zarar henüz tam anlamıyla ölçülebilir durumda olmadığı için çalışmanın kısıtı olarak görülmektedir. Bu çalışma, Rusya-Ukrayna savaşının etkilerini izlemek adına Avrupa ülkeleri ile sınırlandırılmıştır. Ancak gerek Avrupa gerekse bu iki ülkenin yakın ticari ortağı olan Türkiye ekonomisi üzerindeki etkiler henüz tam anlamıyla ölçülemediğinden somut bir analiz dönem itibarıyla yapılamamıştır. Gelecek dönemde bu hususta daha kapsamlı analizler yapılması önerilebilmektedir. İki ülke arasında yaşanan savaşla ilgili siyasi veya sosyal-kültürel etkisine odaklanabilecek çalışmalarla birlikte, birbirine sıkıca bağlı olan ekonomi-siyaset ilişkisi çerçevesinde daha derinlemesine disiplinlerarası çalışmalar yapılması ayrıca önerilmektedir.

KAYNAKÇA

1. Abelshausen, W. (1998). “Germany: Guns, Butter, and Economics Miracles,” in Harrison, M. (ed.), The Economics of World War II: Six Great Powers in International Comparison, Cambridge: Cambridge University Press, 122-176.

2. Bilmes, L. & Stiglitz, J. (2006) The economic costs of the Iraq War: an appraisal three years after the beginning of the conflict. NBER Working Papers No 12054. Cambridge, MA: National Bureau for Economic Research.
3. Bilmes, L. & Stiglitz, J. (2008) The Three Trillion Dollar War: The True Cost of the Iraq Conflict. New York City: W.W. Norton.
4. Birleşmiş Milletler. (2006). Report of the Secretary-General on the work of the Organization to the General Assembly. No A/61/1. New York City: United Nations.
5. Crawford, N. C. (2019). United States budgetary costs and obligations of post-9/11 wars through FY2020: \$6.4 trillion. Watson Institute for International and Public Affairs, Brown University, 13.
6. Davidson, J. W. (2021). The Costs of War to United States Allies Since 9/11. Watson Institute of International and Public Affairs. Providence.
7. De Waal, A. (2016). Introduction to the Political Marketplace for Policymakers.
8. Dole, M. S. (2022). Russia-Ukraine war: Impact on Indian Economy.
9. Dragneva-Lewers, R., & Wolczuk, K. (2016). Ukraine between the Eu and Russia: The integration challenge. Palgrave Macmillan UK.
10. Eaton, T., Cheng, C., Mansour, R., Salisbury, P., Yazigi, J., Khatib, L., & Royal Institute of International Affairs. (2019). Conflict economies in the Middle East and North Africa.
11. Farrell, C. (1996). The economic war among the states: An overview. *The Region*, 10(Jun), 4-7.
12. Gatrell, P. & Harrison, M. (1993). "The Russian and Soviet Economy in Two World Wars", *Economic History Review*, 46, 425-452.
13. Ghasseminejad, S., & Jahan-Parvar, M. R. (2021). The impact of financial sanctions: The case of Iran. *Journal of Policy Modeling*, 43(3), 601-621.
14. Goldsmith, W. (1946). The Power of Victory: Munitions Output in World War II. *Military Affairs*, 10:1, pp. 69-80.
15. Goodhand, J. (2004). From War Economy to Peace Economy? Reconstruction and State Building in Afghanistan. *Journal of International Affairs*, 58(1), 155–174.
16. Harrison, M. (1998). *The Economics of World War II: Six Great Powers in International Comparison*. Cambridge: Cambridge University Press.
17. Hautcoeur, P.-C. (2005). "Was the Great War a Watershed? The Economics of World War I in France", in Broadberry, S.N. and Harrison, M. (eds.), *The Economics of World War I*, Cambridge: Cambridge University Press, 169-205.
18. Kittrie, O. F. (2008). New sanctions for a new century: Treasury's innovative use of financial sanctions. *U. Pa. J. Int'l L.*, 30, 789.
19. Krastev, I., & Leonard, M. (2022). The crisis of European security: What Europeans think about the war in Ukraine. ECFR.
20. Kuzio, T. (2017). *Putin's War against Ukraine. Revolution, Nationalism, and Crime*. Toronto: Chair of Ukrainian Studies.
21. Liadze, I., Macchiarelli, C., Mortimer-Lee, P., & Juanino, P. S. (2022). The economic costs of the Russia-Ukraine conflict. NIESR Policy Paper, 32.
22. Merrick, K., Hardhienata, M., Shafi, K., & Hu, J. (2016). A survey of game theoretic approaches to modelling decision-making in information warfare scenarios. *Future Internet*, 8(3), 34.
23. Milward, A.S. (1984). *The Economic Effects of the Two World Wars on Britain*, (2nd edition), London: Macmillan.
24. Olson, M. (1963). *The Economics of the Wartime Shortage: A History of British Food Supplies in the Napoleonic War and in World Wars I and II*, Durham, NC: Duke University Press.

25. Pabriks, A., & Kudors, A. (2015). The war in Ukraine: Lessons for Europe. The Centre for East European Policy Studies. Samokhvalov, V.
26. Pala, T. (2021). The Effectiveness of Economic Sanctions: A Literature Review. Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe. The NISPACEE Journal of Public Administration and Policy, 14(1), 239-259.
27. Peltier, H. (2020). The cost of debt-financed war: public debt and rising interest for Post-9/11 war spending. Costs of War. Brown University.
28. Sargent, D. (2013). The Cold War and the international political economy in the 1970s. Cold War History, 13(3), 393-425.
29. Sheather, J. (2022). As Russian troops cross into Ukraine, we need to remind ourselves of the impact of war on health. *bmj*, 376.
30. Silver, M. (2009). Historical otherness, the Roman bazaar, and primitivism: PF Bang on the Roman economy. *Journal of Roman Archaeology*, 22, 421-443.
31. Slukhai, S. (2018). Economic wars within the Russia-Ukraine confrontation. *Ante-Portas-Studia nad Bezpieczeństwem*, 2(11), 299-325.
32. Thomas, L., & Strupczewski, J. (2022). Ukraine crisis will hit economy but EU is ready, officials say. Reuters.
33. Wennmann, A. (2019). The Political Economy of Violent Conflict Within States. In *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*.
34. Wiseman, P. (2022). Economic dangers from Russia's invasion ripple across Globe. AP NEWS.
35. Cleophas, T. J., & Zwinderman, A. H. (2018). Bayesian Pearson correlation analysis. In *Modern Bayesian Statistics in Clinical Research* (pp. 111-118). Springer, Cham.
36. Benesty, J., Chen, J., & Huang, Y. (2008). On the importance of the Pearson correlation coefficient in noise reduction. *IEEE Transactions on Audio, Speech, and Language Processing*, 16(4), 757-765.
37. Bishara, A. J., & Hittner, J. B. (2012). Testing the significance of a correlation with nonnormal data: comparison of Pearson, Spearman, transformation, and resampling approaches. *Psychological methods*, 17(3), 399.
38. Korovkin, V., & Makarin, A. (2019, June 18). Conflict and Inter-Group Trade: Evidence from the 2014 Russia- Ukraine crisis. SSRN.
39. Crawford, N. C. (2017). United States budgetary costs of Post-9/11 wars through FY2018.
40. Bigg, M. M. (2022, Şubat 18). A timeline of the tensions between Russia and Ukraine. The New York Times.
41. Cohen, P., & Ewing, J. (2022, Şubat 21). What's at stake for the Global Economy as Conflict Looms in Ukraine. The New York Times.
42. Jones, L. (2022, Şubat 25). Ukraine conflict: Five ways life could get more expensive. BBC News.
43. Lanktree, G. (2022, Şubat 26). Businesses in Britain, EU brace for impact of Ukraine conflict. Politico.
44. Birleşik Krallık Parlamentosu. (2022, Şubat 28). Economic update: Ukraine crisis adds to inflationary pressures. UK Parliament.
45. İnternet Kaynakları
46. Reuters. (2022). <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/skorea-bans-exports-strategic-items-russia-join-swift-sanctions-2022-02-28/> Erişim Tarihi: 02.05.2022
47. Avrupa Birliği, (2022a). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.058.01.0001.01.DEU Erişim Tarihi: 04.05.2022
48. Rusya Devlet Başkanlığı. (2022). <http://en.kremlin.ru/press/announcements> Erişim Tarihi: 02.05.2022

49. Avrupa Birliği, (2022b). https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/russia_en Erişim Tarihi: 06.05.2022
50. Avrupa Birliği, (2022c). https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en Erişim Tarihi: 27.04.2022
51. Avrupa Birliği, (2022d). https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2022-economic-forecast_en